

11. Про Митний тариф України : закон України від 05.04.2001 № 2371–111. URL: <http://rada.gov.ua> (дата звернення: 26.02.2019).
12. Про затвердження Порядку вивезення за межі України державних нагород з дорогоцінних металів та/або дорогоцінного каміння : постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2001 № 677]. URL: <http://rada.gov.ua> (дата звернення: 26.02.2019).
13. Смарагди, рубіни, сапфіри сині та олександрити : ТУ У 36.2–21587162.002: 2009. [Чинні від 2010–05–17]. К. : ДГЦУ. 31 с.
14. Баранов П. М. Геммологія. Д. : Металл, 2002. 208 с.
15. Як оцінювати коштовності з дорогоцінних каменів і металів за ред. В. І. Павлишина Київ : Алма, 2002. 272 с.
16. Пагель-Тайсен Верена. Все об оценке алмазов : практич. пособ. Изд. 9-е, перер. и доп. / Пер. с англ. Издатель Т. В. Калужная. Донецк – Днепропетровск : ФРТ-ПРЕСС, 2008. 324 с.
17. Діаманти. ТУ У 36.2–21587162.001: 2002. [Чинні від 2002–05–27]. К. : ДГЦУ. 28 ар.
18. Товарознавство та експертна оцінка декоративного каміння : навч. посіб. / За заг. ред. Захарченка П. В. Київ : КНУБА, ДГЦУ, «Центр учбової літератури», 2017. 300 с.
19. Додаток 6 до Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів : наказ Міністерства юстиції України від 03.03.2015 № 301/5, зі змінами від 10 січня 2019 № 82/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15> (дата звернення: 26.02.2019).
20. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53/5, у редакції наказу Міністерства юстиції України України від 10.01.2019 № 83/5. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE33060.html (дата звернення: 26.02.2019).
12. Гелета О. Л., Горобчишин О. В., Кічняєв А. М., Сурова В. М., Нестеровський В. А., Вижва С. А. Основні підходи щодо запровадження класифікації коштовного і декоративного каміння, гармонізованої відповідно до світового досвіду. *Коштовне та декоративне каміння*. № 4. 2017. С. 15–19.

УДК 343.132

*Литвинов В. В., канд. юрид. наук, доцент Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1216-5323>,
e-mail: valcom.77@ukr.net*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПОРЯДКУ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

Нещодавно до КПК України були внесені зміни відповідно до Закону України № 2147–VIII від 03.10.2017 «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів». Зазначеним законом було визначено, що експертиза на стадії досудового розслідування проводиться лише за рішенням слідчого судді, яке виноситься за наслідками розгляду клопотання сторони кримінального провадження. Таким чином, експертиза на стадії досудового розслідування проводиться шляхом здійснення судового контролю. Враховуючи такі зміни, буде доречно провести короткий аналіз такої новели, врахувавши значення судового контролю на стадії досудового розслідування. Цей аналіз є актуальним, оскільки проведення експертизи за умов здійснення судового контролю відбирає у слідчого певний час. Адже слідчому необхідно скласти клопотання, звернутися до слідчого судді та чекати до п'яти днів. Це в свою чергу негативно впливає на завдання кримінального провадження щодо його швидкого розслідування.

Досудове розслідування згідно з чинним КПК України здійснюється з урахуванням вимог засади змагальності, яка проявляється у вигляді судового контролю. Судовий контроль здійснюється слідчим суддею, який відповідно до п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України є суддею суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому КПК України, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

Судовий контроль на стадії досудового розслідування здійснюється тоді, коли виникає питання щодо обмеження конституційних прав і свобод людини. Саме діяльність по дотриманню таких прав і свобод людини у кримінальному провадженні у науковій літературі визначається головним призначенням слідчого судді у кримінальному процесі [1, с. 518].

Досліджуючи роль слідчого судді на стадії досудового розслідування науковцями були виділені ознаки судового контролю. На думку В. В. Назарова та Р. І. Тракало, такими ознаками є: 1) порядок здійснення судового контролю регламентується кримінальним процесуальним законодавством України; 2) судовий контроль здійснюється слідчим суддею; 3) ініціатива щодо

реалізації тієї чи іншої форми судового контролю належить сторонам кримінального провадження, а також у визначених законом випадках слідчому судді; 4) судовий контроль спрямований на врегулювання кримінального процесуального конфлікту між сторонами кримінального провадження; 5) результатом судового контролю є загальнообов'язкове, забезпечене примусовою силою держави судові рішення у вигляді ухвали слідчого судді [2, с. 93].

З аналізу зазначених тверджень, а також компетенції слідчого судді можливо говорити, що судовий контроль – це прояв засади змагальності на стадії досудового розслідування, метою якого є розв'язання певних спорів учасників зазначеної стадії. Досліджуючи змагальність у досудовому провадженні, В. В. Рогальська влучно зазначає про те, що предмет змагальності у досудовому провадженні полягає у вирішенні на досудовій стадії кримінально-процесуального конфлікту, що виник між протилежними сторонами процесу з приводу кримінально-правового спору в межах кримінально-процесуальних правовідносин [3, с. 129].

Таким чином, можливо зробити висновок, що основним завданням слідчого судді є розв'язання кримінально-процесуального конфлікту між учасниками стадії досудового розслідування у передбачених КПК України випадках і порядку.

З аналізу КПК України можна стверджувати, що кримінально-процесуальні конфлікти між учасниками досудового розслідування виникають в таких випадках: 1) у разі застосування процесуальних дій (рішень) що обмежують конституційні права людини; 2) у разі оскарження процесуальних рішень, дій або бездіяльності суб'єктів кримінального процесу, які здійснюють кримінальне переслідування.

З огляду на особливості проведення експертизи можна стверджувати, що необхідність розв'язання кримінально-процесуального конфлікту у разі призначення цієї слідчої (розшукової) дії може виникнути у двох випадках. По-перше, це призначення стаціонарної судово-психіатричної експертизи, проведення якої передбачає обмеження волі особи, яку будуть досліджувати. По-друге, це випадок незгоди сторони захисту з прийнятим процесуальним рішенням про призначення експертизи за різних причин. У останньому випадку конфлікт під час призначення експертизи може стосуватися таких питань: 1) незгоди з вибором об'єкта дослідження експертизи, а також питань що ставляться експерту для вирішення; 2) у разі встановлення підстав для відводу експерта, що передбачено ст. 79 КПК України.

Якщо ж з рішенням про призначення експертизи, що не пов'язана з обмеженням конституційних прав і свобод людини, згодні і сторона обвинувачення і сторона захисту, слідчому судді по суті немає чого вирішувати, бо в такому випадку кримінально-процесуальний конфлікт відсутній.

На нашу думку процесуальний порядок прийняття рішення про призначення експертизи необхідно змінити, врахувавши наявність, або відсутність кримінально-процесуального конфлікту між сторонами обвинувачення та захисту у разі прийняття цього рішення. Передбачення такого порядку призначення експертизи значно спростить її процесуальний порядок призначення, а також сприятиме прискоренню проведення цієї слідчої (розшукової) дії.

Для оптимізації процесуального порядку проведення експертизи треба передбачити в КПК України можливість її проведення за постановою слідчого або прокурора. Лише в окремих випадках, якщо проведення експертизи пов'язано з обмеженням конституційних прав людини, її проведення повинен ініціювати винятково слідчий суддя за клопотанням слідчого або прокурора.

У разі передбачення в КПК України можливості призначення експертизи за постановою слідчого або прокурора, необхідно обов'язково забезпечити обов'язок слідчого, прокурора ознайомити з такою постановою сторону захисту, наприклад, підозрюваного. Процесуальною дією ознайомлення підозрюваного з постановою про призначення експертизи буде встановлена наявність або відсутність кримінально-процесуального конфлікту між слідчим та підозрюваним щодо призначення експертизи. У ході ознайомлення з постановою слідчого про призначення експертизи підозрюваний може погодитися з її призначенням, а може і не погодитися. А тому варто передбачити в КПК України такі права сторони захисту у разі винесення постанови про призначення експертизи, а саме: 1) заявляти відвід експертові; 2) просити про призначення експерта з числа вказаних ним осіб; 3) просити про постановку перед експертизою додаткових питань; 4) пред'являти додаткові об'єкти для дослідження. За

наслідками такого ознайомлення складається протокол, у якому вказується факт згоди, або незгоди підозрюваного з постановою про призначення експертизи.

Під час ознайомлення з постановою про призначення експертизи підозрюваний буде вправі надати клопотання щодо внесення змін у ній. Якщо слідчий або прокурор погодиться з клопотанням, що було подано підозрюваним, він вносить відповідні корективи до постанови і Таким чином, кримінально-процесуальний конфлікт буде усунутий самими його сторонами. Якщо ж згоди не буде досягнуто, то в такому разі слідчий звертається до слідчого судді з клопотанням про проведення експертизи і вже слідчий суддя врахувавши доводи слідчого та підозрюваного приймає рішення про призначення експертизи.

З урахуванням викладеного вважаємо, що в нормах КПК України необхідно чітко визначити випадки проведення експертизи за постановою слідчого або прокурора з урахуванням відсутності кримінально-процесуального конфлікту між стороною обвинувачення і захисту. Окрім цього в КПК України доречно виділити випадки, коли на стадії досудового розслідування експертиза повинна призначатися ухвалою слідчого судді. До них було б доречно віднести: 1) примусове залученням особи для проведення медичної або психіатричної експертизи; 2) наявність кримінально-процесуального конфлікту між сторонами обвинувачення і захисту щодо призначення експертизи; 3) призначення експертизи, проведення якої суттєво впливатиме на організацію функціонування підприємств установ та організацій різних форм власності.

Список використаних джерел:

1. Кушніт В. П., Циліурік І. І. Про слідчого суддю як суб'єкта здійснення судового контролю. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки* : збірник наук. праць. 2016. № 850. С. 513–520.

2. Назаров В. В., Тракало Р. І. Судовий контроль у кримінальному провадженні: теоретичні та практичні аспекти. *Європейські перспективи*. 2014 № 10. С. 89–95.

3. Рогальська В. В. Змагальність у досудовому провадженні : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2012. 172 с.

УДК: 343.98

*Бідняк Г. С., канд. юрид. наук, старший викладач
Дніпропетровського державного університету внутрішніх
справ,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0515-9761>?
e-mail: an.of@ukr.net*

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ СКЛАДАННЯ СКОРОЧЕНОЇ ФОРМИ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА

Процесуальними джерелами доказів поряд з показаннями, речовими доказами, документами, є висновок експерта. Останній за чинним КПК України визначається як докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на питання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи.

Принаймні висновок експерта не має ніяких переваг перед іншими доказами, але відрізняється суттєвою специфікою. ст. 4 Закону України «Про судову експертизу» гарантує незалежність судового експерта та правильність його висновку. Незалежність судового експерта та правильність його висновку забезпечуються: процесуальним порядком призначення судового експерта; заборобою під загрозою передбаченої законом відповідальності втручатися будь-кому в проведення судової експертизи; існуванням установ судових експертиз, незалежних від органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування та суду; створенням необхідних умов для діяльності судового експерта, його матеріальним і соціальним забезпеченням; кримінальною відповідальністю судового експерта за дачу свідомо неправдивого висновку та відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків; можливістю призначення повторної судової експертизи; присутністю учасників процесу в передбачених законом випадках під час проведення судової експертизи. З цього приводу В. М. Ревака зазначає, що, на відміну від інших видів доказів, знання, викладені у висновку експерта, мають більше гарантій достовірності. Науковець пояснює наведене твердження рядом об'єктивних факторів: незацікавленістю й об'єктивністю експерта, науковим характером відомостей, що